

Савік Сяргей Анатольевіч,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт, прафесар кафедры
Капковіч Міхаіл Іванавіч,
начальнік цыкла
Грышанкоў Мікалай Мікалаевіч,
выкладчык
*Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

ВЫКАРЫСТАННЕ МЕТАДАЎ АКТЫЎНАГА НАВУЧАННЯ Ў АДУКАЦЫЙНЫМ ПРАЦЭСЕ

Анатацыя. У артыкуле раскрываецца асноўная сутнасць актыўных формаў метадаў навучання ў ходзе адукацыйнага працэсу ў ваенна-навуковых установах Рэспублікі Беларусь.

Ключавыя словы: Рэспублікі Беларусь, узброеныя сілы, ваенна-навуковыя ўстановы, актыўныя формы і метады навучання.

Abstract. The article reveals the main essence of active forms of teaching methods during the educational process in military educational institutions of the Republic of Belarus.

Key words: Republic of Belarus, armed forces, military educational institutions, active forms and methods of education.

Увядзенне. Актыўныя метады адукацыйнага працэсу, на думку савецкага вучонага Каўтарадзе Д. М., гэта сукупнасць спосабаў арганізацыі і кіравання вучэбна-пазнавальнай дзейнасцю, асаблівасцю якой з'яўляецца яе вымушаны характар [1, с. 5]. Іншы савецкі прафесар Сласцянін В. С. вызначаў актыўныя метады навучання як сукупнасць прыёмаў і падыходаў, якія адлюстроўваюць форму ўзаемадзеяння навучэнцаў і выкладчыка ў працэсе навучання [2, с. 120]. Таксама можна сказаць, што актыўныя формы навучання – гэта спосабы і прыёмы педагогічнага ўздзеяння, якія падахвочваюць навучэнцаў да разумовай актыўнасці, да праявы творчага, даследчага падыходу і пошуку новых ідэй для вырашэння разнастайных задач вучэбнай і навукова-даследчай дзейнасці [3, с. 63].

Асноўная частка. У педагогічнай практыцы выкарыстоўваецца класіфікацыя метадаў актыўнага навучання, распрацаваная кандыдатам педагогічных навук Барысавай Н. У. Згодна з гэтым класіфікацыяй, у агульным пласце актыўныя метады падзяляюцца на неімітацыйныя і імітацыйныя. Акрамя таго, апошнія падпадзяляюць на гульнявыя і негульнявыя метады.

Так, Барысава Н. В. да неімітацыйных метадаў адносіць:

- праблемныя лекцыі і семінары;
- тэматычныя дыскусіі (круглы стол, прэс-канферэнцыя, навукова-практычная канферэнцыя);
- мозгавая атака;
- прэзентацыя;
- ПАЛАалімпіяда;
- стажыроўка (без выканання службовай ролі);
- лабараторныя доследы і іншае.

Да гульнявых імітацыйных, паводле класіфікацыі, Барысавай Н. В., можна аднесці:

- гульнявой праектаванне;
- стажыроўка (з выкананнем службовай ролі);
- разыгрыванне роляў;
- дзелавае гульня;
- ігровыя заняткі на машынных мадэлях (разнастайныя штучныя адукацыйныя асяроддзі і інш.)

У сваю чаргу, негульнявыя імітацыйныя метады, па класіфікацыі Барысавай Н. В.:

- сітуацыйныя метады (кейс-тэхналогіі, аналіз канкрэтных сітуацый, вырашэнне сітуацыйных і вытворчых задач);
- дзеянні па інструкцыі;
- групавы трэнінг і іншае.

Такі метады як дыскусія ўяўляе сабой спецыяльна запраграмаванае свабоднае абмеркаванне тэарэтычных пытанняў вучэбнай праграмы, якія звычайна пачынаюцца з пастаўкі пытання. Прычым, ён выкарыстоўваецца на групавых формах заняткаў, семінарах, семінарах-практыкумах, сумоўях па абмеркаванні вынікаў выканання заданняў, на практычных і лабараторных занятках, калі курсантам трэба выказацца. Часам практыкуюцца і лекцыі-дыскусіі, калі лектар па ходзе выкладу матэрыялу звяртаецца да аўдыторыі з асобнымі пытаннямі, якія патрабуюць кароткіх і хуткіх адказаў. Дыскусія ў поўным сэнсе на лекцыі разгарнуцца не можа, але пытанне, якое выклікала адразу некалькі розных адказаў з аўдыторыі, ужо стварае псіхалагічную атмасферу калектывнага разважання і гатоўнасці ўважліва слухаць развагі лектара, які адказвае на дыскусійнае пытанне з улікам сітуацыі, якая склалася.

Метады «мозгавой атакі» як метады навучання шырока не прымяняюцца ў практыцы выкладання ВНУ. Хаця, яго назва нарадзілася ў сістэме кіравання і ў сферы навуковых даследаванняў. Гэты метады шырока прымяняюцца ў эканамічнай кіраўніцкай дзейнасці. Сутнасць метаду ў пошуку адказу спецыялістаў на любую складаную праблему з дапамогай інтэнсіўных выказванняў разнастайных ідэй, здагадак, прапанов, якія прыходзяць у галаву. Акрамя таго, «Залатым правілам» мозгавой атакі з'яўляецца адно – нічога з вымаўленай удзельнікамі размовы не падвргаць

сумневу, не крытыкаваць, а забяспечыць поўную свабоду выказванням любых ідэй.

Што да метаду «круглага стала», то ён быў запазычаны педагогамі з вобласці палітыкі і навукі. Як правіла, яны арганізуюцца для абмеркавання якой-небудзь праблемы прадстаўнікамі розных палітычных і навуковых напрамкаў. У навучанні метада «круглага стала» выкарыстоўваецца ў асноўным для павышэння эфектыўнасці засваення тэарэтычных праблем шляхам разгляду іх у розных навуковых аспектах, з удзелам спецыялістаў рознага профілю і напрамкаў дзейнасці.

Адмысловая ўвага заслугоўвае, метада «дзелавой гульні», які першапачаткова з'явіўся, як ні дзіўна не ў сістэме адукацыі, а ў практычнай сферы кіравання. Цяпер дзелавыя гульні прымяняюцца ў даследчай рабоце, у працэсе практычных распрацовак, пры калектыўнай выпрацоўцы рашэнняў і ў ваеннай справе. У вузаўскай падрыхтоўцы спецыялістаў рознага профілю дзелавая гульня прымяняецца часцей за ўсё для навучання кіраўніцкай дзейнасці. Метада дзелавой гульні як метада навучання заключаецца ў навучальным мадэляванні сітуацыі той дзейнасці, якой трэба будзе навучыць курсантаў, каб на мадэлях, а не на рэальных аб'ектах навучаць будучых спецыялістаў выконваць адпаведныя прафесійныя функцыі [4, с. 133].

У рамках навучання на ваенна-тэхнічным факультэце выкладчыкамі выкарыстоўваюцца ўсе вышэйпералічаныя метады, асабліва дыскусіі, семінары, гульнявое практаванне і стажыроўка з выкананнем службовай ролі. Напрыклад, на групавых занятках на дыскусію ўзнімаюцца пытанні, звязаныя з будучай прафесійнай дзейнасцю курсантаў.

У сувязі з тым, што курсанты ваенна-тэхнічнага факультэта ў БНТУ навучаюцца па тэхнічных спецыяльнасцях, у ходзе навучання яны распрацоўваюць вялікую колькасць курсавых праектаў, у рамках якіх на практыцы правяраюць тыя ці іншыя прынцыповыя пытанні функцыянавання розных сістэм, няхай гэта будзе аўтамабіль, баявая машына пяхоты, ці ж сістэма ацяплення ў будынку. На ваенна-тэхнічным факультэце адным з самых яскравых прыкладаў выкарыстання гульнявых імітацыйных метадаў з'яўляецца правядзенне практычных заняткаў па тактыцы. Для правядзення заняткаў выкарыстоўваецца тактычны трэнажор арганізацыі і кіраванні боем.

Для навучання курсантаў навыкам ваджэння на ВТФ у БНТУ ёсць трэнажор ваджэння ТБ-4320.

Сярод неімітацыйных метадаў найболей папулярнымі з'яўляюцца праблемныя лекцыі і семінары. Як адзначалася раней, прымяненне актыўных форм і метадаў навучання патрабуе, у першую чаргу, гатоўнасці да гэтага самага выкладчыка. Менавіта таму варта звярнуць увагу на тое, што выкладчык абавязаны праробліваць асаблівую працу як перад падрыхтоўкай, як і падчас правядзення заняткаў з ужываннем актыўных форм і метадаў навучання. Гэтая праца заключаецца ва ўсебаковым аналізе аўдыторыі,

якаснай падачы матэрыялу і заахвочванні курсантаў да актыўнасці. Неабходна сваімі дзеяннямі размясціць навучэнцаў да дыялогу, каб семінараў.

Заклучэнне. Такім чынам, варта зрабіць выснову, што недастаткова толькі ведаць змест і спосабы прымянення актыўных форм і метадаў навучання. Выкарыстанне іх, гэта ў першую чаргу, вялікая праца выкладчыка, якая ў далейшым абавязана не проста расказаць нейкі матэрыял, але і навучыць вучня прымяняць яго на практыцы. Менавіта з гэтай мэтай распрацаваны і паспяхова выкарыстоўваюцца розныя формы і метады актыўнага навучання.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Бондаренко, С. М. Проблема формирования познавательного интереса при классно-групповом и программированном обучении: по материалам психолого-педагогической литературы / С. М. Бондаренко // Вопросы алгоритмизации и программирования обучения. – 1973. – № 2 – С. 5.

2. Сластенин, В. А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред. В. А. Сластенина. – М. : Академия, 2002. – 576 с.

3. Мухина, С. А. Нетрадиционные педагогические технологии в обучении / С. А. Мухина, А. А. Соловьева. – Ростов-на-Дону : изд-во «Феникс», 2004. – 245 с.

4. Огольцова, Е. Г. Формирование активного обучения как средство развития познавательной деятельности студентов / Е. Г. Огольцова, О. М. Хмельницкая // Развитие качества высшего профессионального образования в современных условиях : материалы региональной научно-практической Интернет-конференции. – 2009. – С. 129–133.